

WERONIKA ROSTWOROWSKA-KENIG

<https://orcid.org/0000-0002-8164-6430>

(Zamek Królewski na Wawelu)

JAN KANTY WOJNAROWSKI I PRÓBY INWENTARYZACJI NAGROBKÓW W KRAKOWSKIM ZESPOLE DOMINIKAŃSKIM W XIX WIEKU

Abstrakt

Przedmiotem rozważań jest zespół rysunków w liczbie 90 wykonanych przez krakowskiego malarza i rysownika Jana Kantego Wojnarowskiego (1809–1890), przedstawiających monumenty z dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy i przyległego do niego klasztoru. Powstały one na zlecenie Szymona Dutkiewicza (1802–1877), pedagoga pragnącego zgromadzić wizerunki nagrobków z kościołów Krakowa. Autorka stara się przyglądnąć temu zbiorowi najpierw z perspektywy jej pomysłodawcy i przyświecających mu celów, następnie zaś ze strony autora prac, a na końcu z pozycji ewentualnych beneficjentów, czyli członków Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, na których barkach spoczęło zadanie odrestaurowania pomników ze spalonych w 1850 roku świątyń: franciszkańskiej i dominikańskiej.

Słowa kluczowe: Jan Kanty Wojnarowski, Szymon Dutkiewicz, Towarzystwo Naukowe Krakowskie, kościół Świętej Trójcy, klasztor dominikański, nagrobki, inwentaryzacja rysunkowa

Jan Kanty Wojnarowski (1809–1890)¹ był malarzem i rysownikiem, profesorem Szkoły Sztuk Pięknych działającej przy Instytucie Technicznym

w Krakowie². Od lat trzydziestych XIX wieku wierne dokumentował – w postaci akwarel – nagrobki w kilku kościołach krakowskich, w tym w zespole dominikańskim. Seria jego prac poświęconych pomnikom z kościoła Świętej Trójcy i przylegającego do niego klasztoru znajduje się dziś w zbiorze

¹ Wojnarowski zmarł 25 października 1890 roku w wieku 81 lat – informację tę (pochodzącą z karty zgonu), jak i poniższe uzyskałam od pani Agnieszki Rudnik z Zarządu Cmentarzy Komunalnych w Krakowie, za co bardzo jej dziękuję. Początkowo był pochowany w grobowcu rodziny Życieńskich (pas 26, rząd południowy). W czerwcu 1910 roku został przeniesiony wraz z żoną (zm. 1879) i córką Bronisławą (zm. 1887) oraz Wandą (zm. 1910 w wieku 30 lat), stopień pokrewieństwa nie jest znany (wiadomo, że Wojnarowski miał córkę o tym imieniu, ale podany wiek w chwili zgonu nie zgadza się), do grobu Wojnarowskich (Archiwum Zarządu Cmentarzy Komunalnych w Krakowie – akta grobu rodziny Wojnarowskich, lokalizacja: kwatery XIIb, rząd wschodni, grób 11, po prawej stronie Piotrowskich, nr kartoteki grobów 5746); Stanisław Cyrankiewicz, *Przewodnik po cmentarzach*, Kraków 1986, s. 388 (tam podana tylko informacja o grobie murowanym w pasie 26 i że zmarły to były profesor matematyki [sic!], bez dat życia). Dotych-

czas w literaturze pojawiały się różne daty życia tego artysty – zob. Weronika Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki pomników biskupich z katedry na Wawelu w kontekście zainteresowania grobami w XIX wieku*, w: *Działalność fundacyjna biskupów krakowskich*, red. Marek Walczak, t. 1, Kraków 2016, s. 137, przypis 2.

² Wystawiał swe prace w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie – zob. Emmanuel Swieykowski, *Pamiętnik Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie 1854–1904. Pięćdziesiąt lat działalności dla ojczyzny sztuki*, Kraków 1905, s. 178 (poz. 1854–1876), 562; *Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1816–1895*, red. Józef E. Dutkiewicz; *Źródła do dziejów sztuki polskiej*, red. Andrzej Ryszkiewicz, t. 10, Wrocław 1959, s. 20, 126, 183, 200, 280.

rach Biblioteki Jagiellońskiej³. O kompletności kolekcji (w odniesieniu do wszystkich znanych prac Wojnarowskiego poświęconych tej świątyni) można się przekonać na podstawie spisu opublikowanego w 1872 roku przez Szymona Dutkiewicza (1802–1877), głównego inicjatora tej akcji inwentaryzatorskiej⁴. Pozostaje żałować, że inicjatywa ta niejako wciąż jest firmowana przez jej wykonawcę, a nie przez postać pomysłodawcy. Akwarelom dominikańskich pomników i różnym aspektem ich dokumentacji poświęciła już swój tekst Joanna Daranowska-Łukaszewska w 2013 roku⁵. Z wieloma jej spostrzeżeniami należy się zgodzić, choć nie ze wszystkimi. Jednym z ważnych aspektów, o którym pisała badaczka, było zwrócenie uwagi na to, że analizując prace Wojnarowskiego pod względem przekształceń i przemieszczeń epitafiów oraz nagrobków po pożarze w 1850 roku – będącym istotną cezurą czasową dla badania kompleksu dominikańskiego (podobnie zresztą jak franciszkańskiego) – należy jeszcze uwzględnić prace prowadzone pod koniec XIX wieku przez architekta Zygmunta Hendla⁶. Nie

można więc wyciągać rzetelnych wniosków, porównując rysunki Wojnarowskiego ze stanem obecnym pomników, a różnic między nimi przypisywać jedynie pożarowi i pracom podjętym tuż po nim⁷. Bez wnikliwego przeanalizowania akwarel Wojnarowskiego (przyjmując je zasadniczo za najwcześniejsze przekazy ikonograficzne ukazujące stan monументów w 1. połowie XIX wieku⁸), późniejszych inwentaryzacji rysunkowych, chociażby Maksymiliana i Stanisława Cerchów, aż po ich kształt obecny nie będziemy znać skali przekształceń pomników i nie uda się odtworzyć pełnego obrazu tej dominikańskiej nekropolii⁹. Wprawdzie tekst Daranowskiej-

s. 816. Leonard Lepszy, Stanisław Tomkiewicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, Zabytki Sztuki w Polsce, t. 1, Kraków 1924, s. 3.

⁷ Niektóre pomniki, które dziś nie istnieją (albo zaginęły), a zostały zadokumentowane przez Wojnarowskiego, przetrwały pożar i zachowały się *in situ*, jednak w niewyjaśnionych okolicznościach, być może przy późniejszych próbach ich przeniesienia, uległy zniszczeniu, jak było z nagrobkiem Stanisława Zawadzkiego (BJ, ZG, sygn. I.R. 846; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 13, poz. 190; *Katalog rysunków*, s. 109, poz. 543) oraz epitafium Załogów (BJ, ZG, sygn. I.R. 774; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 13, poz. 202; *Katalog rysunków*, s. 110–111, poz. 556). Widać je również na rysunkach innych artystów (B. Gąsiorowskiego – BJ, ZG, sygn. I.R. 852 i M. Cerchy – MK, sygn. MHMK, nr inw. 1997/VIII) wykonanych już po pożarze – Jerzy Frycz, *Restauracja i konserwacja zabytków architektury w Polsce w latach 1795–1918*, Warszawa 1975, s. 113; W. Komorowski, I. Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów*, op.cit., s. 152, poz. 81, s. 155, poz. 84; Magdalena Herman, *Portal główny kościoła Dominikanów w Krakowie. Zniszczenia i restauracje w XIX wieku*, w: *Sztuka w kręgu*, s. 381–382, przypis 33. Podobnie stało się także z nagrobkiem Iwona Odrowąża (choć akurat nie tym narysowanym przez Wojnarowskiego) zabezpieczonym przez Pawła Popiela – Paweł Popiel, *W sprawie kościoła Dominikańskiego*, „Czas”, 1887, nr 129, s. 2; W. Komorowski, I. Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów*, op.cit., s. 147–147.

⁸ Wiele bowiem pomników miało się znajdować wcześniej w kościele, na początku zaś XIX wieku krużganki zamieniono w skład (magazyny) wojskowe dla oddziałów austriackich – J. Daranowska-Łukaszewska, *Krakowskie „Campo santo”*, op.cit., s. 811, 814.

⁹ Będzie to niemożliwe również bez znajomości innych akcji inwentaryzacyjnych poświęconych zespołowi dominikańskiemu, a zwłaszcza bez zestawienia dwóch inwentarzy sprzed pożaru z 1820 roku – Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów (dalej: APPDK), Kr 41, oraz po nim, z 1874 roku – APPDK, Kr 43 – jak wykazali to ostatnio krakowscy badacze – Krzysztof Czyżewski, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Inwentaryzacje kościoła i klasztoru Dominikanów w Krakowie w ujęciu historycznym*, w: *Inwentaryzacja zabytków w Polsce. Dzie-*

³ Biblioteka Jagiellońska (dalej: BJ), Zbiory Graficzne (dalej: ZG), sygn. I.R. 747, 765–848, 856, 869, 3320; *Katalog rysunków architektonicznych ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie*, oprac. Piotr Hordyński, cz. 1, Warszawa 1989, s. 109–120, poz. 543–557, 559–564, 566–567, 570–574, 576–581, 583–619, 621–637.

⁴ Szymon Dutkiewicz, *Zbiór pomników i napisowych nagrobków w główniejszych kościołach krakowskich*, Kraków 1872. Można by tak sądzić, porównując spis Dutkiewicza z katalogiem rysunków architektonicznych z kolekcji Biblioteki Jagiellońskiej sporządzonym przez Piotra Hordyńskiego i opublikowanym w 1989 roku, gdyby nie odnalezienie właśnie przy okazji skanowania i udostępnienia w domenie publicznej na stronie Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej akwarele z malowanymi epitafiami Hieronima Golińskiego – BJ, ZG, sygn. I.R. 858 i Mateusza Lawendy – BJ, ZG, sygn. I.R. 864, niewymienione w żadnym z tych spisów.

⁵ Joanna Daranowska-Łukaszewska, *Krakowskie „Campo santo” – geneza przypadkowa*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013, s. 811–819. Prace Wojnarowskiego były jednak znane badaczom wcześniej – Ewa Śnieżyńska-Stolot, *Zabytki Krakowa w rysunkach Maksymiliana Cerchy*, „Rocznik Krakowski”, T. 39: 1968, s. 103–104; Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, *Katalog widoków Krakowa*, red. Jerzy Banach, t. 3, Kraków 2005, s. 135, poz. 66, s. 136, poz. 67, s. 139, poz. 70, s. 141, poz. 72, s. 142, poz. 73, s. 143, poz. 74.

⁶ Jak wykazała to na podstawie epitafium Małgorzaty z Fogelwederów Wierusz-Kowalskiej Daranowska-Łukaszewska, *Krakowskie „Campo santo”*, op.cit.,

-Łukaszewskiej ma charakter przyczynkowy (choć sygnalizuje interesujące tropy badawcze), również niniejszy artykuł nie rości sobie prawa do wyczerpania tematu. Autorka chciałaby jednak zwrócić uwagę na inne aspekty, niepodnoszone dotychczas w literaturze przedmiotu. Jedno z podstawowych pytań bowiem, które się nasuwa, to: czemu prace te miały służyć zarówno Dutkiewiczowi, jak i Wojnarowskiemu? Inne brzmi: kto jeszcze mógł na nich skorzystać, zwłaszcza po wielkiej katastrofie, jaką dla kompleksu dominikańskiego był wspomniany pożar Krakowa w połowie XIX stulecia.

*

Należy pamiętać, że 90 prac Wojnarowskiego ukazujących dominikańskie nagrobki – Dutkiewicz wymienia ich 86, a Hordyński wykazał dodatkowe przedstawienia jeszcze dwóch pomników: płyty Kallimacha i Leszka Czarnego¹⁰ oraz dwa ostatnio „odnalezione”¹¹ (il. 1, 2) – to fragment większego zespołu akwarel. Cześć spośród tych nas interesujących została opatrzona sygnaturą autora, której nierzadko towarzyszy data roczna. Najwcześniejszą datę (1829) nosi akwela z epitafium Marcina Krzeczieskiego¹². Z lat trzydziestych XIX stulecia pochodzą cztery rysunki ukazujące pomniki: Benedykta z Koźmina, Andrzeja Stadnickiego, Anny Balcerowiczowej oraz Baltazara Balcerowicza¹³. Trzydzieści kolejnych datowanych jest na lata czterdzieste XIX wieku i obejmują one nagrobki i epitafia zarówno na krążgankach, jak i w kościele¹⁴. Dziewięć prac nosi daty z lat pięćdziesiątych tego stulecia, są

to przedstawienia epitafiów w zachodnim ramieniu krążganków: Jana Żurkowicza, Szymona Zimorowicza (dawniej w północnym ramieniu), Andrzeja Gostkowskiego, Elżbiety z Tarnowskich Pieniążkowej, Wojciecha Nowopolskiego, Krzysztofa Mocarskiego, nagrobków Krzysztofa Zbaraskiego z kaplicy Zbaraskich oraz Józefa Łańcuckiego i Rysiewiczza z kaplicy Różańcowej¹⁵. Prawie połowa (46) prac nie nosi jednak żadnej daty. Chociaż przedstawienia monumentów dominikańskich utrwalone przez Wojnarowskiego miały się zapewne odnosić do ich stanu sprzed pożaru, to jednak lokalizacja poszczególnych pomników podana przez Dutkiewicza w 1872 roku taka nie jest. Może o tym świadczyć chociażby umieszczenie przez niego płyty Kallimacha w prezbiterium (gdzie możemy podziwiać ją i dziś), tymczasem przed pożarem znajdowała się ona tuż przed kratą kaplicy Różańcowej¹⁶. Przywołana już badaczka Daranowska-Łukaszewska z jednej strony pisze o kompletności spisu nagrobków przedstawionego przez tego krakowskiego „miłośnika starożytności”, z drugiej zauważa brak trzech nowszych (czyli dziewiętnastowiecznych) epitafiów z krążganków dominikańskich: Zofii Stajanowskiej (zm. 1813), Szymona Adamka (zm. 1821) oraz Katarzyny z Gąsiorowskich Jeziorskiej (zm. 1825) i jej siostry (a nie córki) Magdaleny Czaputowiczowej (zm. 1830)¹⁷. Takich pomników można jednak wskazać więcej: Macieja Jakubowskiego (zm. 1797) z 1862 roku, Elżbiety z Bayerów Gąsiorowskiej (zm. 1822), Grzegorza i Jadwigi z Filipowskich Zawilskich z 1828 roku, Franciszka Gąsiorowskiego (zm. 1834), trójki rodzeństwa: Franciszki, Maryanny i Franciszka Żelichów z 1835 roku, Józefa Orłowskiego (zm. 1838), dominikańskiego spowiednika Oskwarka (zm. 1865) i, bez żadnej daty, Michała i Pelagii Makowskich. W większości są to pozbawione dekoracji, czarne marmurowe płyty epitafijne, opatrzone jedynie mniej lub bardziej rozbudowanym napisem. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że spośród nowszych dzieł Wojnarowski pominął także okazały monument wykonany przez Francesca Pozziego, składający się z dwóch pełnowymiarowych figur: płaczki i anioła przy urnie, upamiętniający Stanisława Soł-

je, metody, osiągnięcia, red. Michał F. Woźniak, Toruń 2021, s. 293–324.

¹⁰ BJ, ZG, sygn. I.R. 869, 3320; *Katalog rysunków*, s. 112, poz. 567, 571.

¹¹ Zob. przypis 4.

¹² BJ, ZG, I.R. 824; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 14, poz. 238; *Katalog rysunków*, s. 116, poz. 599; *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce* (dalej: KZSP), t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 3: *Kościoły i klasztory Śródmieścia*, 2, red. Adam Bochnak, Jan Samek, Warszawa 1978, s. 164, il. 815.

¹³ (Benedykta z Koźmina) – BJ, ZG, I.R. 787; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 14, poz. 224; *Katalog rysunków*, s. 114, poz. 586; KZSP, s. 166, il. 793, 803; (Stadnickiego) – BJ, ZG, I.R. 771; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 14, poz. 209; *Katalog rysunków*, s. 111, poz. 564; KZSP, s. 137, il. 782; (Balcerowiczowej) – BJ, ZG, I.R. 807; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 15, poz. 257; *Katalog rysunków*, s. 118, poz. 618; KZSP, s. 166; (Balcerowicza) – BJ, ZG, I.R. 817; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 14, poz. 230; *Katalog rysunków*, s. 115, poz. 591; KZSP, s. 165, il. 840.

¹⁴ Zob. Aneks I.

¹⁵ Zob. Aneks II.

¹⁶ Ambroży Grabowski, *Kraków i jego okolice*, wyd. 3, Kraków 1836, s. 144; Józef Mączyński, *Pamiętnik z Krakowa. Opis tego miasta i jego okolic*, cz. 2, Kraków 1845, s. 284; Sadok Barącz, *Klasztor i kościół dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888, s. 54.

¹⁷ J. Daranowska-Łukaszewska, *Krakowskie „Campo santo”*, op.cit., s. 814–815.

1. Jan Kanty Wojnarowski, Epitańium Hieronima Golińskiego, akwarela. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa (dalej: JBC), BJ, ZG, I.R. 858 – dotychczas nie wiadomo o jego istnieniu, nie zostało wymienione przez Szymona Dutkiewicza, Piotr Hordyński zaś nie wspomina o nim zapewne dlatego, że opracowany przez niego katalog rysunków dotyczył dzieł architektonicznych, a nie malowanych

tyka (zm. 1840), co najmniej od 1845 roku znajdujący się w kaplicy Różańcowej, o czym wspominał Mączyński¹⁸. Gdyby jednak Wojnarowski całkowicie lekceważył nowsze pomniki, nie narysowałby katedralnych monumentów: Michała Bogoryi Skotnickiego dłuta Stefana Ricciego sprzed 1822 roku¹⁹, Włodzimierza Potockiego autorstwa Bertela Thorvaldsena z 1829 roku²⁰, nie mówiąc już o drugim w Krakowie dziele Pozziego poświęconym Stanisławowi Ankiewiczowi (zm. 1840) – teściowi Sołtyka²¹. Tym jednak, co może dziwić najbardziej, jest chociażby brak wizerunku nagrobka Iwona Odrowąża nie tylko jako monumentu upamiętniającego fundatora tutejszego klasztoru, ale i pomnika znajdującego się w samym centrum prezbiterium. Jego wygląd

¹⁸ J. Mączyński, *Pamiętka z Krakowa*, op.cit., s. 283–284.

¹⁹ BJ, ZG, sygn. I.R. 708.

²⁰ Ibidem, sygn. I.R. 645.

²¹ Ibidem, sygn. I.R. 641.

2. Jan Kanty Wojnarowski, Epitańium Mateusza Lawendy, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 864 – jego los analogiczny jak il. 1

(właściwie zarys) sprzed pożaru znany jest jedynie dzięki przechowywanemu w zbiorach Muzeum Krakowa rysunkowi pomiarowemu Jana Strożeckiego²² datowanemu na około 1848 rok i opublikowanemu przed kilku laty²³. Nie ma też przedstawienia grobu św. Jacka, choć wizerunek tego świętego w zbiorze Dutkiewicza reprezentuje portret autorstwa Andrzeja Grabowskiego²⁴. Trudno zatem odpowiedzieć na pytanie, dlaczego pominięte przez Dutkiewicza czy pracującego dla niego rysownika pomniki nie zostały uwzględnione. Jednakże nie można stwierdzić, że omawiany zestaw rysunków jest kompletny i że całkowicie odpowiada stanowi nekropolii domin-

²² Muzeum Krakowa (dalej: MK), sygn. MHK-863/VIII.

²³ Krzysztof Czyżewski, Marek Walczak, *Fundator i patron klasztoru – ikonografia biskupa Iwona Odrowąża w kręgu krakowskich dominikanów*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, op.cit., s. 128, il. 1.

²⁴ BJ, ZG, sygn. I.R. 850; S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 16, poz. 289.

kańskiej przed albo po pożarze. Świadczy o tym zestawienie akwrel Wojnarowskiego z pracami Cerchów. Ci ostatni, a zwłaszcza ojciec Maksymilian Cercha (1818–1907), utrwaliли w rysunku chociażby należące do dzieł najstarszych: płytę nagrobną z wapienia²⁵ zidentyfikowaną przez Przemysław Mrozowski jako upamiętniającą Anioła Marczę²⁶, pomnik kobiety w stroju zakonnym²⁷ (Białuszyny według warszawskiego badacza²⁸), płytę grobową Franciszka Arrighiego²⁹ czy zaginiony pomnik Jana Kobyłeńskiego z rytowaną postacią rycerza³⁰. Z późniejszych monumentów zachował Cercha dla potomności również nieodnaleziony pomnik Stanisława Czyelnera i jego żony Katarzyny, Floryana Głębockiego, Jana Raweny, siostry Marcina Glickiego³¹, Pawła Drogosa, Józefa Latosińskiego oraz Jadwigi i Katarzyny Nayman³², których wizerunków próżno szukać wśród rysunków Wojnarowskiego. Nie jest jednak prawdą, jak chcą krakowscy badacze, że to dziełu Cerchów można przypisać kompletność³³. Jeżeli bowiem chodzi o nagrobki dominikańskie, Wojnarowski odwzorował monumenty, których nie ma wśród rysunków Cerchów (przynajmniej tych opublikowanych), czyli epitafiów: Aleksandra Niewiarowskiego³⁴ (il. 3), Krzysztofa Zbaraskiego³⁵, Jana Alantseego³⁶, Melchiora Michałowskiego³⁷,

3. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Aleksandra Niewiarowskiego, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 765 – pomnik, który nie istnieje i nie został odrysowany przez Maksymiliana Cerchę

Walentego Kuli³⁸, Ewy Gallarato, córki Bernarda³⁹, Jana Jelitowskiego⁴⁰, Reginy Chrzanowskiej⁴¹, Anny Minorowej⁴², Baltazara Balcerowicza⁴³, Stanisława i Katarzyny Orlików⁴⁴ oraz Stanisława (Pikusa) Zawadzkiego⁴⁵ (il. 4). W tej chwili trudno więc stwierdzić, ilu pomników Wojnarowski faktycznie nie namalował.

Nie umniejsza to jednak dużej wartości dokumentacyjnej całej serii prac, którą nam pozostawiła wspomniana akcja inwentaryzacyjna⁴⁶. Do najcenniejszych zaliczają się te ukazujące monumenty, które faktycznie w ciągu XIX stulecia uległy zniszczeniu (lub zaginięciu). Należą do nich rysunki

²⁵ Maksymilian i Stanisław Cercha, Feliks Kopera, *Pomniki Krakowa*, t. 1, Kraków 1904.

²⁶ Przemysław Mrozowski, *Polskie nagrobki gotyckie*, Warszawa 1994, s. 194, poz. I 50.

²⁷ M. i S. Cercha, F. Kopera, *Pomniki Krakowa*, op.cit.

²⁸ P. Mrozowski, *Polskie nagrobki gotyckie*, op.cit., s. 195–196, poz. I 52.

²⁹ Eidem, *Pomniki Krakowa*, op.cit.; P. Mrozowski, *Polskie nagrobki gotyckie*, op.cit., s. 191, poz. I 43.

³⁰ M. i S. Cercha, F. Kopera, *Pomniki Krakowa*, op.cit.; P. Mrozowski, *Polskie nagrobki gotyckie*, op.cit., s. 193, poz. I 48 (podaje brzmienie nazwiska: Kobyłański). O wizerunku tej płyty oraz o rysunkach pomników: Czyelnerów i Latosińskiego jako jedynych wykonanych przez Cerchę wspomina również Śnieżyńska-Stolot (eadem, *Zabytki Krakowa*, op.cit., s. 105), wskazując przy tym także na epitafium Załogów, choć ich monument pięknie oddał i Wojnarowski – BJ, ZG, sygn. I.R. 774 (zob. przypis 7).

³¹ M. i S. Cercha, F. Kopera, *Pomniki Krakowa*, op.cit., t. 2.

³² Ibidem, t. 3.

³³ K. Czyżewski, M. Szyma, M. Walczak, *Fundator i patron*, op.cit., s. 300.

³⁴ BJ, ZG, sygn. I.R. 765.

³⁵ Ibidem, sygn. I.R. 772.

³⁶ Ibidem, sygn. I.R. 784.

³⁷ Ibidem, sygn. I.R. 793.

³⁸ Ibidem, sygn. I.R. 795.

³⁹ Ibidem, sygn. I.R. 797.

⁴⁰ Ibidem, sygn. I.R. 798.

⁴¹ Ibidem, sygn. I.R. 799.

⁴² Ibidem, sygn. I.R. 802.

⁴³ Ibidem, sygn. I.R. 817.

⁴⁴ Ibidem, sygn. I.R. 841 – Cerchowcie nie narysowali ani jego wersji sprzed pożaru, ani późniejszej skromnej płyty ufundowanej przez Przeździeckiego – L. Lepszy, S. Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, op.cit., s. 16.

⁴⁵ BJ, ZG, sygn. I.R. 846.

⁴⁶ Władysław Ślesiański, *Starożytnictwo małopolskie w latach 1800–1863*, „Sztuka i krytyka. Materiały do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, krytyki artystycznej oraz badań nad sztuką”, 1956, t. 7, nr 1–2 (25–26), s. 276.

4. Jan Kanty Wojnarowski, Nagrobek Stanisława (Pikusa) Zawadzkiego, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 846 – nie istnieje, przetrwał pożar, ale być może uległ zniszczeniu przy próbie przeniesienia go z pierwotnego miejsca (po prawej stronie od wejścia, na ścianie zachodniej)

przedstawiające: nagrobek Leszka Czarnego⁴⁷ (il. 5), jego płytę przed pożarem (ale i akwarelę dokumentującą stan tuż po nim), pomnik Stanisława Zawadzkiego, małżeństwa Orlików, Załogów (il. 6), Hieronima Alantseego, Niewiarowskiego, Kuczkowskiego, Aleksandra Myszkowskiego, Narębskiego, Andrzeja Piotrkowczyka, Grodzickiego, Stanisława (Pikusa) Zawadzkiego, Małgorzaty z Fogelwederów Wierusz-Kowalskiej czy Klemensa Wątróbki, a także te, które poddano jakimś przekształceniom, jak chociażby małżeństwa Korycińskich⁴⁸ (il. 7).

⁴⁷ Choć jego wizerunek znany jest również z prac innych artystów: Michała Stachowicza (sama tumba z postacią zmarłego) – BJ, ZG, sygn. I.R. 1178, M. Cerchy (M. i S. Cercha, F. Kopera, *Pomniki Krakowa*, op.cit., t. 3) oraz nieznanego autora – W. Komorowski, I. Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów*, op.cit., s. 138–140, poz. 69, 71.

⁴⁸ (Leszka Czarnego): BJ, ZG, sygn. I.R. 769, 869, 775; (Zawadzkiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 812; (Orlików): BJ,

5. Jan Kanty Wojnarowski, Nagrobek Leszka Czarnego, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 769 – nie istnieje

*

Przechodząc do postawionych we wstępie pytań o cel powstania rysunków, należy zacząć od postaci ich inicjatora⁴⁹. Dutkiewiczowi zależało na zebraniu wizerunków pomników z ważniejszych kościołów Krakowa – jak się wydaje – na potrzeby edukacyjne. Początkowo pracował jako prywatny nauczyciel w domach arystokratycznych Tarnowskich i Szembeków, później prowadził pensję⁵⁰. W poświęconym mu pół roku po śmierci artykule zamieszczonym na łamach „Czasu” anonimowy autor pisał: „Dutkiewicz pragnął miłość przeszłości wzniecać w młodzieży widokiem jej pomników. [...] sku-

ZG, sygn. I.R. 841; (Załogów): BJ, ZG, sygn. I.R. 774; (Alantseego): BJ, ZG, sygn. I.R. 747; (Niewiarowskiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 765; (Kuczkowskiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 766; (Myszkowskiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 767, (Narębskiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 768; (Piotrkowczyka): BJ, ZG, sygn. I.R. 790; (Grodzickiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 839, (Zawadzkiego): BJ, ZG, sygn. I.R. 846; (Wierusz-Kowalskiej): BJ, ZG, sygn. I.R. 806; (Wątróbki): BJ, ZG, sygn. I.R. 856; (Korycińskich): BJ, ZG, sygn. I.R. 777.

⁴⁹ W. Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki*, op.cit., s. 137–138, przypis 3.

⁵⁰ „Czas”, 1878, nr 111, s. 2–3; w nekrologu w miejscu profesji podano: pedagog – zob. BJ, sygn. 224649 V Du 395; W. Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki*, op.cit., s. 138, przypis 4.

6. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Żałogów, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 774 – zachowane we fragmentach, jedynie przez Wojnarowskiego zadokumentowane w pierwotnej formie

powoł obrazy polskich malarzy, aby działać w ten sposób na ich wyobraźnię. Jako kolekcjonista [sic!] Dutkiewicz był dużo więcej patriotą niż estetykiem. [...] pomniki narodowe, pomniki krakowskie wzbudzały w nim wyłączną, że tak powiemy, namiętność⁵¹. Jeszcze za jego życia w tej samej gazecie ukazał się artykuł⁵², który zbiegł się w czasie (1872) z drukiem spisu rysunków i albumów znajdujących się w posiadaniu Dutkiewicza pod tytułem *Zbiór pomników*⁵³. Dziennikarz pisał o różnych formach zbierania pamiątek historycznych. Jedną z nich było kolekcjonowanie rysunkowych odwzorowań „wszystkiego, co w świątyniach krakowskich uświęcała przeszłość” i o ile przed 1850 rokiem było to przejawem zamiłowania kolekcjonerskiego do tego rodzaju pomników, o tyle po pożarze Krakowa stało się obowiązkiem⁵⁴. Gdy zaś „oddział archeologiczny Towarzystwa naukowego równie jak konserwator

⁵¹ „Czas”, 1878, nr 111, s. 2–3.

⁵² „Czas”, 1872, nr 132, s. 1–2.

⁵³ S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit.

⁵⁴ „Czas”, 1872, nr 132, s. 1.

7. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Korycińskich, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 777 – obecnie nieco przerebione, w takiej formie, jak widoczna na rysunku Maksymiliana Cerchy, Wojnarowski narysował je w pierwotnej formie

starożytności zwrócili się skrzętnie do pracy”, Szymon Dutkiewicz dysponował już pięknym zbiorem akwael pomników krakowskich. Kolekcjoner nie poprzestał na tym i „podwoił usilność, oddał się cały jednemu celowi ukończenia swych zbiorów, a zwłaszcza uchwycenia tego, co właśnie uległo było zniszczeniu”⁵⁵. Wszystkie artykuły, które poświęcono w „Czasie” Dutkiewiczowi i jego pasji kolekcjonerskiej, ukazywały go jako człowieka niemal w całości przeznaczającego swe skromne środki finansowe (była to, jak wiemy, pensja nauczycielska) właśnie na pozyskanie wspomnianych wizerunków nagrobków i epitafiów z krakowskich kościołów: katedralnego, Mariackiego, Świętej Trójcy i św. Franciszka⁵⁶. Zapewne nie umiając dostatecznie rysować, zatrudnił do tego celu krakowskich arty-

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem. „Zamiłowany w pamiątkach ojczyстых, wszystkie swoje dochody poświęcał na zbiory naukowe i historyczne, posiadał też znakomitą kolekcję mieszczą-

stów-rysowników. Jak możemy przeczytać w prasie, „Dutkiewicz zjednał sobie kilku artystów jak Głowacki, Wojnarowski i inni i wynagradzając ich prace, przechodził systematycznie wszystkie świątynie naszego miasta”⁵⁷. Sam inicjator przyznawał się w swym dziele jedynie do współpracy z Wojnarowskim⁵⁸, z drugiej strony wiadomo, że posiadał również wiele prac Bogumiła Gąsiorowskiego (1819–1887), gdyż figurują one w opublikowanym przez Dutkiewicza spisie⁵⁹. Zamawiał poszczególne prace i musiał za nie artystom płacić. Decydując się na publikację *Zbioru pomników*, chciał nie tylko rozpowszechnić swą kolekcję i wiadomość o jej istnieniu – w innym miejscu ubolewając nad tym, że jest ona za mało znana – ale przede wszystkim szukał dla niej tą drogą nabywcę, co zresztą napisał wprost na zakończenie wstępu⁶⁰. Jako że był już w podeszłym wieku, chciał zapewne zabezpieczyć los swojej kolekcji. Mógł ją oczywiście przekazać bezpłatnie jednej z krakowskich instytucji, ale tego nie uczynił – co jednak dziwi – nawet zapisem testamentowym⁶¹. Zbiór trafił w końcu do Biblioteki Jagiellońskiej w gruncie rzeczy dzięki czujności i zapobiegliwości Józefa Łepkowskiego, jak wynika z dokumentów

cał niejeden cenny zabytek naszej przeszłości” – „Czas”, 1877, nr 256, s. 3. „Charakterystyczny typ antykwarium krakowskiego, który przed paru miesiącami odumarał zbiorów przez całe życie gromadzonych z miłością przeszłości narodowej, powiedzielibyśmy z ascetycznym wyrzeczeniem się wszystkich potrzeb, aby tylko gromadzić te pamiątki” – „Czas”, 1878, nr 111, s. 1.

⁵⁷ Ibidem, s. 2.

⁵⁸ S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 4.

⁵⁹ Ibidem, s. 16, 20.

⁶⁰ Ibidem, s. 6.

⁶¹ Z uwagi na fakt, że nie miał potomków ani żadnych żyjących spadkobierców, a testamentu wcale nie sporządził, wszystkie jego zbiory przeszły na własność skarbu państwa, choć fizycznie przekazano je na przechowanie Bibliotece Jagiellońskiej już w 1878 roku. Tuż bowiem po śmierci Dutkiewicza do władz zwrócił się konserwator zabytków Józef Łepkowski z wnioskiem, by kolekcję przekazać tej instytucji na własność, powołując się przy tym na deklarację samego Dutkiewicza, który chciał, by „zbiory te mogły służyć do publicznego użytku”. Łepkowskiemu zależało wprawdzie, aby trafiły do gabinetu archeologicznego przy uniwersytecie, którego był założycielem i który mieścił się wówczas w gmachu biblioteki. Ze względu na to, że przez trzydzieści lat od śmierci właściciela kolekcji mogli jeszcze zgłosić się ewentualni spadkobiercy, władze początkowo przekazały ją jedynie w depozyt. Karol Estreicher, dyrektor biblioteki uznawał racje Łepkowskiego, ale nie chciał dzielenia zbioru i proponował poczekać na oddanie do użytku nowego gmachu uniwersyteckiego. Ostatecznie jednak kolekcja została wpisana do inwentarza Biblioteki Jagiellońskiej, o czym

archiwalnych⁶². Interesujący wydaje się problem, co zainspirowało Dutkiewicza do tej akcji inwentaryzacyjnej. Czy były to jakieś konkretne działania podejmowane w innych krajach? Skąd krakowski pedagog czerpał o nich wiedzę? Sam nie przychodzi nam w tym względzie z pomocą. We wstępie do *Zbioru pomników* pisze tylko: „Od lat trzydziestu, kiedy jeszcze mało u nas zajmowano się zabytkami sztuki, kiedy od przyjeżdżających cudzoziemców dowiadywano się dopiero, jakie posiadamy skarby, zwróciłem był pilną uwagę na te nasze po kościołach pomniki”⁶³. Przed laty w artykule o rysunkowych pracach inwentaryzacyjnych prowadzonych przez Maksymiliana Cerchę, pisząc o inicjatywie Dutkiewicza, Śnieżyńska-Stolot stwierdziła, że inspiracją była dla niego praca Szymona Starowskiego *Monumenta Sarmatarum* z 1655 roku⁶⁴. Teza ta wydaje się prawdziwa, zwłaszcza iż Dutkiewicz doceniał wartość historyczną tego dzieła, podkreślając jego wagę dla badaczy historii, dla których stało się „dokumentem do utwierdzenia dat, urodzenia, śmierci i zasługi mężów mających czynny udział w publicznych sprawach Rzeczypospolitej”⁶⁵. Zauważał jednak, że „zbiór Starowskiego nie odznacza się ścisłością” i przede wszystkim ubolewał nad tym, iż „pomniki nie figurują tam w odpowiednich wizerunkach [...] Nieodżałowana szkoda! bo ileż to dziś nieistniejących pomników przechowałoby się w rycinie i świadczyłoby o bogactwie tych zabytków”⁶⁶. Dutkiewicz faktycznie zaczął wstęp do swego dzieła, powołując się na pracę Starowskiego. Wydaje się jednak, że nie było to jedyne źródło inspiracji. Trudno jest wskazać konkretną publikację czy nazwisko zagranicznego badacza, można jedynie próbować odgadnąć miejsce, gdzie mógł się z nimi spotkać. Być może rezydujący w pałacu biskupim Jan Paweł Woronicz mógłby dostarczyć tutaj jakieś wskazówki. Wiadomo, że duchowny ten był zainteresowany dziejami rodzimymi i na wszelkie sposoby starał się wiedzę o przeszłości rozpowszechniać. Nie zachowały się ani zbiory biskupa, ani jego biblioteka. Może tam znajdowały się na przykład jakieś

dyrektor Estreicher poinformował Senat Akademicki w dniu 6 czerwca 1896 roku – AUJ, Dar Dutkiewicza, sygn. S II 1183.

⁶² Ibidem.

⁶³ S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 4.

⁶⁴ Szymon Starowski, *Monumenta Sarmatarum, viam universae carnis ingressorum*, Cracoviae 1655; E. Śnieżyńska-Stolot, *Zabytki Krakowa*, op.cit., s. 103–104.

⁶⁵ S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 3.

⁶⁶ Ibidem, s. 3–4.

francuskie publikacje o podobnym charakterze, opatrzone bogato ilustracjami, Francja bowiem mogła się poszczycić najdłuższą tradycją zainteresowania własnymi zabytkami⁶⁷. Jeszcze w XVIII wieku powstało pięciotomowe dzieło Bernarda de Montfaucona *Les Monumens de la Monarchie Française*⁶⁸. Michał Walicki pisał, że we Francji impulsem do takich badań było z jednej strony Musée des Monuments Français założone przez Alexandre'a Lenoira, z drugiej zaś działalność angielskich badaczy korzystających z francuskiego materiału zabytkowego. Chodziło tutaj o prace londyńskiego i edynburskiego towarzystwa archeologicznego skupiające się na architekturze gotyckiej. Szukając jednak analogii do zainteresowań Dutkiewicza, można by wskazać chociażby na publikację wspomnianego Lenoira z początku wieku XIX⁶⁹, zwłaszcza że echa tego, co stało się z królewskimi nagrobkami w paryskiej bazylice Saint-Denis oraz z innymi w kościołach i opactwach francuskich⁷⁰, na pewno docierały i do Krakowa. Warto zarazem, badając tę kwestię, zapoznać się z całą spuścizną Dutkiewicza, która trafiła do zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, a wydaje się wciąż mało poznana i niedostatecznie wykorzystana przez badaczy⁷¹.

Kolejnym zagadnieniem wartym rozważenia jest odczytanie charakteru akcji zorganizowanej przez tego miłośnika starożytności. Prowadzona przez niego inwentaryzacja więcej miała wspólnego z antykwarycznymi zainteresowaniami, przejawiającymi się w kolekcjonowaniu przedstawień monumentów, niż z myślą o ochronie zabytków i ich konserwacji⁷². W latach czterdziestych XIX wieku, planując akcję

inwentaryzacyjną w ramach Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, Karol Kremer mówił o tym, że „im bardziej zabytki wystawione są na zniszczenie przez zaniedbanie lub niewiedomość, tym rychlej tej pracy jąc się należy, aby je, ile możliwości, od zniszczenia uratować, a przynajmniej jeżeli ich ocalić nie zdołamy, zostawmy potomkom dokładną o nich wiadomość przez opis i rysunek”⁷³. Dutkiewicz jednak nie interesowały podnoszone przez Kremera kwestie, nie robił on opisów do wizerunków, ani nie zlecał żadnych rysunków pomiarowych, jakie wykonywał chociażby Maksymilian Cercha⁷⁴. Ten ostatni zresztą rozpoczął swą pracę dokumentacyjną w czasie zbliżonym do wystąpienia Kremera i współpracował z Józefem Łepkowskim, członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (podobnie jak Kremer) mającym większą świadomość ważności zabytków (tak zwanych pamiątek przeszłości)⁷⁵. Dutkiewicz – przypomnijmy – swoją inicjatywę podjął już w poprzedniej dekadzie i właściwie trudno jest znaleźć dla niej analogiczne akcje prowadzone na dawnych ziemiach polskich w tak wczesnym okresie i na tak szeroką skalę zakończone sukcesem (oczywiście pamiętać trzeba chociażby o dokumentacji królewskich trumien w podziemiach katedry krakowskiej wykonanej przez Michała Stachowicza z inicjatywy Sebastiana Sierakowskiego, prowadzonej od 1814 roku, ale ograniczyła się ona w zasadzie do jednej świątyni⁷⁶)⁷⁷.

Następnym aspektem wartym podkreślenia jest fakt, że plan Dutkiewicza był zamierzeniem całkowicie prywatnym i finansowanym przez samego pomysłodawcę. Natomiast idea inwentaryzacji po-

⁶⁷ Michał Walicki, *Sprawa inwentaryzacji zabytków w dobie Królestwa Polskiego (1827–1862)*, Warszawa 1931, s. 17–18.

⁶⁸ Bernard de Montfaucon, *Les Monumens de la Monarchie Française: qui comprennent L'histoire De France. Avec les figures de chaque regne que l'injure des temps a épargnées*, t. 1–5, Paris 1729–1733.

⁶⁹ Alexandre Lenoir, *Musée des monumens français: ou Description historique et chronologique des Statues en marbre et en bronze, Bas-reliefs et Tombeaux des Hommes et des Femmes célèbres, pour servir à l'Histoire de France et à celle de l'Art.; ornée de gravures; et augmentée d'une Dissertation sur les Costumes de chaque siècle*, t. 1–2, Paris 1801 oraz późniejsze wydania.

⁷⁰ Francis Haskell, *History and Its Images: Art. and the Interpretation of the Past*, New Heaven, London 1993, s. 238.

⁷¹ Zob. przypis 61.

⁷² Wydaje się, że myślenie takie wyrasta jeszcze z idei osiemnastowiecznych – M. Walicki, *Sprawa inwentaryzacji*, op.cit., s. 32–33.

⁷³ Józef Dużyk, Anna Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami w działalności Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 3: 1957, s. 209; Urszula Bęczkowska, *Karol Kremer i krakowski Urząd Budownictwa w latach 1837–1860*, *Ars Vetus et Nova*, t. 31, Kraków 2010, s. 150.

⁷⁴ Stanisława Opalińska, Ewa Śnieżyńska-Stolot, „Pomniki Krakowa” Maksymiliana i Stanisława Cerchów z tekstem Feliksa Kopery w 110 rocznicę wydawnictwa, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 2015, s. 230, przypis 48.

⁷⁵ O współpracy M. Cerchy z J. Łepkowskim i publikowaniu jego prac na łamach „Rocznika Towarzystwa Naukowego” – Ibidem, s. 222–223.

⁷⁶ W. Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki*, op.cit., s. 148, przypis 72–75 (tam podana starsza literatura na ten temat).

⁷⁷ Oczywiście były podejmowane różne próby, zwłaszcza na terenie Wielkopolski i Pomorza – M. Walicki, *Sprawa inwentaryzacji*, op.cit., s. 32–44.

stulowana przez Kremera była koncepcją zrodzoną w gronie członków krakowskiego Towarzystwa Naukowego i miała objąć całe społeczeństwo⁷⁸. Z kolei działania podejmowane w Królestwie Polskim, w związku z zarządzoną przez Wielkiego Księcia Konstantego już w 1827 roku próbą inwentaryzacją czy akcją podjętą w latach czterdziestych i realizowaną przez Kazimierza Stronczyńskiego, miały charakter rządowy⁷⁹.

*

Gdy Jan Kanty Wojnarowski nawiązał współpracę z Dutkiewiczem w latach trzydziestych XIX wieku, był młodym i raczej niezbyt uznanym artystą. Nauczania rysunku podjął się ledwie w roku akademickim 1836/37⁸⁰. Obrazy zaczął wystawiać nie wcześniej niż w 1854 roku⁸¹, bo i wówczas dopiero powstało Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych. Okazał się jednak zręcznym rysownikiem, choć współcześni nie zawsze dostrzegali wartość artystyczną jego prac⁸². Doceniono jego dzieła już na fali zainteresowania inwentaryzacją i dokumentacją zabytków. Wydaje się, że Wojnarowski podjął się tej pracy w dodatkowych celach zarobkowych (i w późniejszych latach kontynuował ją z tych samych pobudek⁸³). Na razie nie udało się ustalić, ile Dutkiewicz płacił artyście za jeden rysunek. W ogóle aktualnie nie znamy szczegółów tej współpracy. Czy zamawiający narzucał kolejność, jeżeli chodzi o krakowskie kościoły oraz poszczególne pomniki? Jakie stawiał artyście wymagania oprócz ogólnych, dotyczących dokładności odwzorowania rysowanych pomników⁸⁴? Wiemy natomiast, że Wojnarowski,

bazując na materiale przygotowanym dla Dutkiewicza, wykonywał podobne cykle nagrobków (choć już w mniejszym zakresie, składające się z wybranych pomników) dla innych zleceńodawców⁸⁵. Autor artykułu o malarzach krakowskich wspomina o Wojnarowskim i jego „przerysach pomników krakowskich” dla Gwalberta Pawlikowskiego do Medyki⁸⁶. Nie znajdując w nich żadnych wartości artystycznych, chwali je za piękne i eleganckie wykończenie oraz wprawę Wojnarowskiego w przerysowywaniu nagrobków⁸⁷. Pawlikowskiego interesowała historia narodowa w postaci przedstawień graficznych, kupował więc całe cykle rycin, często bezpośrednio, od artystów lub kolekcjonerów. Pragnął również zebrać widoki polskiej architektury, rzeźby, historycznych ubiorów, a także strojów i obyczajów ludowych. W tym celu korzystał także z pomocy Jana Kantego Wojnarowskiego⁸⁸ (jej efektem nie były jednak rysunki pomników z kościołów krakowskich⁸⁹).

W zbiorach Moszyńskich znalazło się z kolei 10 plansz ukazujących w zasadzie nagrobki i sarkofagi królewskie poza dwoma wizerunkami niekrólewskich: księcia Józefa Poniatowskiego i Tadeusza Kościuszki⁹⁰. Pozostałych dziewięć wizerunków to pomniki w katedrze krakowskiej (Władysława Łokietka⁹¹, królowej Jadwigi⁹², Władysława Jagiełły⁹³, Jana Olbrachta⁹⁴, Jana Kazimierza⁹⁵ i Jana III

⁷⁸ U. Bęczkowska, *Karol Kremer*, op.cit., s. 149–150.

⁷⁹ M. Walicki, *Sprawa inwentaryzacji*, op.cit., s. 44, 47–71.

⁸⁰ *Materiały do dziejów*, op.cit., s. 126.

⁸¹ E. Swiejkowski, *Pamiętnik Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych*, op.cit.

⁸² „Biblioteka Warszawska”, 1851, t. 2, s. 375.

⁸³ Wojnarowski miał na utrzymaniu pięć niezamężnych córek: Emilię, Katarzynę, Józefę, Bronisławę i Wandę. Daty ich urodzin są sprzeczne. Spis ludności z roku 1870 podaje je następująco: 1845, 1846 – skreślone i poprawione na 33, 1848, 1853, 1857 – Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK), Spis ludności miasta Krakowa z 1870 r., sygn. 29/86/0/1/1. Natomiast spis ludności z roku 1880: 1853, 1855, 1857, 1860, 1865 – ANK, Spis ludności miasta Krakowa z 1880 r., sygn. 29/87/0/1/12. Jeszcze po śmierci Wojnarowskiego zostały trzy z nich, mieszkając przy ul. Długiej 37a, jak podano, nie miały zatrudnienia i odnajmowały część swojego mieszkania dwóm innym osobom (siostrze) – ANK, Spis ludności miasta Krakowa z 1890 r., sygn. 29/88/0/-/19.

⁸⁴ S. Dutkiewicz, *Zbiór pomników*, op.cit., s. 4.

⁸⁵ „Biblioteka Warszawska”, 1851, t. 2, s. 375; Maria Suchodolska, Irena Jakimowicz, Jadwiga Jaworska, *Rysunki z kolekcji J.I. Kraszewskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie*, Warszawa 1961, s. 207; Irena Jakimowicz, *Tomasz Zieliński kolekcjoner i mecenas*, Wrocław 1973, s. 105.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Marian Tyrowicz, *Pawlikowski Józef Gwalbert (mylnie: Jan Gwalbert) (1793–1852)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 25, Wrocław 1980, s. 435.

⁸⁹ Informację tę pozyskałam od pani Beaty Długajczyk z Działu Sztuki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, za co Jej w tym miejscu dziękuję. Jest ona efektem kwerendy pani Anity Soroko w Bibliotece im. Wasyła Stefanyka we Lwowie, gdzie w Dziale Rękopisów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich znajduje się lwowski inwentarz zbiorów Pawlikowskich (*Zb. im. Gw. Pawlikowskiego. Ryciny i litografie wg malarzy oraz Litografie od nr 2706, Rytownicy, Rysunki ręczne*, Biblioteka Ossolineum, sygn. 16499/II, poz. 2537-2558).

⁹⁰ Biblioteka Naukowa PAN i PAU, Gabinet Rycin, sygn. BGR. ALB. 1033/34.

⁹¹ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/28.

⁹² Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/29.

⁹³ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/30.

⁹⁴ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/31.

⁹⁵ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/32.

Sobieskiego⁹⁶), a także płyta nagrobna Bolesława Wstydlwego z kościoła Franciszkanów⁹⁷, nagrobek i płyta nagrobna Leszka Czarnego (przed spaleniem się) w kościele Dominikanów⁹⁸ oraz dwie prace wychodzące poza dotychczasowy kanon zabytków dokumentowanych przez Wojnarowskiego, jak: figury Mieszka I i Bolesława z fundacji Edwarda Raczyńskiego w Złotej Kaplicy przy katedrze poznańskiej wykonane przez Christiana Raucha⁹⁹ oraz nagrobek Jana Kazimierza z paryskiego kościoła St. Germain-des-Prés¹⁰⁰. Niestety nie mamy żadnych przekazów świadczących o tym, że Wojnarowski odbył podróż do Poznania, a tym bardziej do Paryża. W przypadku tamtejszych dzieł musiał się zapewne posłużyć ich wizerunkami innych autorów, nie wiemy jednak których. Co ciekawe, prace Wojnarowskiego zostały dołączone do wydania *Monumetów Regum Poloniae Cracoviensia* Michała Stachowicza i Fryderyka Krzysztofa Dietricha z lat 1822–27 i do dzisiaj w zbiorach Polskiej Akademii Umiejętności noszą wspólny numer¹⁰¹.

W kolekcji Józefa Ignacego Kraszewskiego znajdowały się 33 prace Wojnarowskiego, z czego sześć poświęconych pomnikom dominikańskim (małżeństwu Korycińskich, Leszkowi Czarnemu, Klemensowi Wątróbce, Benedyktowi z Koźmina, Baltazarowi Balcerowiczowi i Stanisławowi Maleszowskiemu)¹⁰². Następnie trzy z nich znalazły się w kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie, spośród wszystkich 24 rysunków tego artysty i 22 prac ukazujących nagrobki (i to nie tylko z kościołów krakowskich). Są to przedstawienia monumentów: Mikołaja Korycińskiego i jego żony Barbary z 1841 roku, Benedykta z Koźmina z 1842 roku oraz Maleszowskiego z 1845 roku¹⁰³.

Na zamówienie Ambrożego Grabowskiego wykonał Wojnarowski kopie wielu monumentów ze świątyń krakowskich, w tym kilku z kościoła oraz

klasztoru dominikańskiego¹⁰⁴. Należą do nich utrzymane w czarno-białej tonacji: nagrobek Leszka Czarnego (bez inskrypcji), figury z nagrobków Jerzego Zbaraskiego i Krzysztofa Zbaraskiego, płyta Leszka Czarnego (choć na kolorowym papierze, obecnie brązowym), typografa Andrzeja Piotrkowczyka oraz Klemensa Wątróbki¹⁰⁵. W kolorze zaś przedstawił Wojnarowski popiersie Zofii Czerskiej z jej pomnika, epitafium Benedykta z Koźmina (bez napisu na tablicy) i Wojciecha Nowopolskiego (datowany wcześniej niż egzemplarz w Bibliotece Jagiellońskiej, choć tam rok 1854 wydaje się nieco poprawiony), a także dwie figury dziewczynek o nieznanym tożsamościach z nagrobków na krużgankach¹⁰⁶. Najbardziej intrygujący jednak okazuje się wygląd epitafium Piotrkowczyka (il. 8), które z jednej strony ukazane jest jako zrujnowane, ale ma wiele dodatkowych elementów wyglądających na przypadkowe¹⁰⁷. Co więcej, na rysunku datowanym na lata czterdzieste XIX wieku (z Biblioteki Jagiellońskiej¹⁰⁸) epitafium (il. 9) to prezentuje się w świetnym stanie i ma mniej elementów, całość natomiast sprawia wrażenie uporządkowanej kompozycji. W związku z tym zastanawiające jest, czy dokumentacja dla Grabowskiego jest późniejsza i ukazuje stan po pożarze, ale wówczas trudno wytłumaczyć dołożenie owych dodatkowych elementów. Działanie takie byłoby tym bardziej niezrozumiałe po zestawieniu z rysunkiem Wojnarowskiego sprzed pożaru. Obecnie pomnik istnieje jedynie w formie szczątkowej w postaci kilku detali wmurowanych w ścianę południową korytarzyka łączącego od zachodu furtę i zachodnie ramię krużganków, tworząc

⁹⁶ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/33.

⁹⁷ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/26.

⁹⁸ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/27.

⁹⁹ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/25.

¹⁰⁰ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033/32.

¹⁰¹ Ibidem, sygn. BGR. ALB. 1033.

¹⁰² [Józef Ignacy Kraszewski], *Catalogue d'une collection iconographique Polonaise composée des dessins originaux, gravures, xylographies, lithographies, illustrant l'histoire, la géographie, antiquités, costumes, mœurs, armes, meubles etc. de l'ancienne Pologne, de ses provinces et pays limitrophes*, Dresden [1865], s. 35–36.

¹⁰³ M. Suchodolska, I. Jakimowicz, J. Jaworska, *Rysunki z kolekcji J.I. Kraszewskiego*, op.cit., s. 207–211, poz. 736, 740 i 743.

¹⁰⁴ W zbiorach Archiwum Narodowego w Krakowie zachował się list Wojnarowskiego do Grabowskiego z 14 listopada 1860 roku, w którym mowa jest o rachunku za rysunki (chodzi o wizerunki biskupów krakowskich z klasztoru franciszkanów w Krakowie) wykonanych przez artystę – ANK, Zbiór Ambrożego Grabowskiego, Album Wojnarowskiego, sygn. 29/679/0/5/114, s. 15–16. Wydaje się, że treść listu, który autorka przytacza (w: W. Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki*, op.cit., s. 157, przypis 121) nie dotyczy zapłaty za te prace, a jedynie niewywiązania się Wojnarowskiego z zamówienia złożonego przez Grabowskiego na różne przedstawienia. Grabowski wspomina, że rozliczył się z Wojnarowskim, zwracając mu rysunki obcych autorów, a i tak nie otrzymał wszystkiego, czego chciał – ANK, Zbiór Ambrożego Grabowskiego, Album Wojnarowskiego, sygn. 29/679/0/5/114, s. 17.

¹⁰⁵ ANK, Zbiór Ambrożego Grabowskiego, Album Wojnarowskiego, sygn. 29/679/0/5/114, s. 237–239, 245, 249.

¹⁰⁶ Ibidem, s. 235, 240–241, 243.

¹⁰⁷ Ibidem, s. 245.

¹⁰⁸ BJ, ZG, sygn. I.R. 790.

8. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Andrzeja Piotrkowczyka, akwarela. ANK, Zbiór Ambrożego Grabowskiego, Album Wojnarowskiego, sygn. 29/679/0/5/11, s. 245 – wykonane dla Ambrożego Grabowskiego, ukazuje stan epitafium po pożarze

9. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Andrzeja Piotrkowczyka, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 790 – ukazuje stan sprzed pożaru

tam swoje lapidarium. Prace Wojnarowskiego zostały wklejone do imponujących rozmiarów (jeżeli chodzi o grubość) księgi, na którą składają się rysunki tylko tego artysty z różnymi komentarzami Grabowskiego. Wizerunkom nagrobków poświęcona jest znaczna część akwreli, ale bynajmniej nie większość. Są tam bowiem głównie wizerunki polskich postaci historycznych, stroje różnych grup społecznych oraz kopie dzieł sztuki.

Nieznane natomiast jest pochodzenie szkicownika i luźnych rysunków przygotowawczych do wizerunków interesujących nas dzieł znajdujących się dziś w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. Są wśród nich: figura Stanisława Orlika z jego pomnika¹⁰⁹, który się nie zachował, postać Jerzego Zbarskiego¹¹⁰ i figura jego brata Krzysztofa¹¹¹, Andrzeja

Stadnickiego¹¹², Bogusława Krzeckiego¹¹³, Aleksandra Niewiarowskiego (nieistniejące)¹¹⁴, Rysiewicza¹¹⁵, nieznanej dziewczynki herbu Nowina¹¹⁶, Stanisława Bojanowskiego¹¹⁷, Franciszka Balcerowicza¹¹⁸, Andrzeja Gostkowskiego¹¹⁹, Katarzyny i Stanisława Włodków¹²⁰, Jana Korycińskiego¹²¹, Krzysztofa Mocarskiego¹²², Wojciecha Nowopolskiego¹²³, Jana Ostrowskiego¹²⁴, Michała Parysa¹²⁵, Elżbiety z Tarnowskich Pieniążkowej¹²⁶, Andrzeja Żarskiego¹²⁷,

¹⁰⁹ *Katalog rysunków architektonicznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Cracoviana*, cz. 1, oprac. Wanda Mossakowska, Warszawa 1978, s. 147, poz. 1045.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 147, poz. 1046.

¹¹¹ *Katalog rysunków architektonicznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Cracoviana*, cz. 2, oprac. Wanda Mossakowska, Warszawa 1986, s. 335, poz. A 54.

¹¹² *Ibidem*, s. 335, poz. A 55.

¹¹³ *Katalog rysunków* 1978, s. 147, poz. 1047.

¹¹⁴ *Ibidem*, s. 147, poz. 1048.

¹¹⁵ *Ibidem*, s. 147, poz. 1049.

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 188, poz. 1436.

¹¹⁷ *Ibidem*, s. 188, poz. 1437.

¹¹⁸ *Ibidem*, s. 188, poz. 1438.

¹¹⁹ *Ibidem*, s. 188, poz. 1439.

¹²⁰ *Ibidem*, s. 188, poz. 1440–1441 (lewa połowa).

¹²¹ *Ibidem*, s. 188, poz. 1442.

¹²² *Ibidem*, s. 188, poz. 1443.

¹²³ *Ibidem*, s. 189, poz. 1444.

¹²⁴ *Ibidem*, s. 189, poz. 1445.

¹²⁵ *Ibidem*, s. 189, poz. 1446.

¹²⁶ *Ibidem*, s. 189, poz. 1447.

¹²⁷ *Ibidem*, s. 189, poz. 1448.

Anny Romantowskiej¹²⁸, Hieronima Golińskiego¹²⁹. Szkicownik ten jest dobrym świadectwem warsztatu pracy Wojnarowskiego. Interesująca adnotacja znajduje się na odwrocie jednego z rysunków ze zbiorów tego muzeum wykonanych przez Maksymiliana Cerchę, ukazującego epitafium Jana i Katarzyny Załogów, w której autor przyznaje się wprost, że skopiował pomnik z akwareli Wojnarowskiego¹³⁰. Wynika stąd, że być może dokumentacji Cerchy należy się przyglądać ponownie przez pryzmat zależności niektórych jego prac od rysunków starszego kolegi, zwłaszcza iż nie był to odosobniony przypadek, gdyż w Archiwum Narodowym w Krakowie znajduje się inny rysunek Cerchy *płyty nagrobnej Baltazara Belhackiego z kościoła Franciszkanów, zniszczona podczas pożaru kościoła, kopia z Wojnarowskiego*¹³¹.

Trzeba przyznać, że żaden z wyżej wymienionych zleceńodawców nie był zainteresowany w szczególności przedstawieniami pomników dominikańskich. Jeżeli chciałoby się wyodrębnić jakąś jedną grupę nagrobków cieszącą się popularnością, zdecydowanie byłyby to prace Wojnarowskiego ukazujące monumenty królewskie. Sięgając natomiast po kolejne numery „Przyjaciela Ludu”, popularnej wówczas gazety wydawanej w Wielkopolsce (w Lesznie) i jak na ówczesne czasy bogato ilustrowanej, poświęconej zabytkom z terenów dawnych ziem polskich¹³², można się przekonać, że epitafia z krakowskiego kościoła i klasztoru Dominikanów reprodukowane w formie rycin noszą często sygnaturę innych artystów (Leona Dembowskiego czy Aleksandra Płonczyńskiego)¹³³. Z prac Wojnarowskiego zamieszczono tylko wizerunek płyty Kallimacha z charakterystyczną sygnaturą – inicjałami IK (ukazanymi poziomo) i wpisującą się w nie literą W i datą 1842¹³⁴.

¹²⁸ Ibidem, s. 189, poz. 1449.

¹²⁹ Ibidem, s. 189, poz. 1450.

¹³⁰ „Jan Załoga XDLXVII. Ten pomnik znajdował się u K. Dominikanów w Krakowie. Ja przekopiowałem z P. Wojnarowskiego 1866” – Ibidem, s. 189, poz. 1451.

¹³¹ ANK, Zbiór ikonograficzny, sygn. 29/671/0/-/362.

¹³² O samej gazecie i propagowaniu przez nią „pomników przeszłości narodowej”, czyli rodzimych zabytków – Kamila Kłudkiewicz, *Ilustracje w czasopiśmie „Przyjaciel Ludu” – od oświeceniowego encyklopedyzmu do wizualnego kanonu narodowego*, „Biblioteka”, 2019, nr 23 (32), s. 121–164 – tam podana starsza literatura na temat tego pisma.

¹³³ „Przyjaciel Ludu”, 1843 (R. 9), t. 2, nr 38 – epitafium Benedykta z Koźmina Leona Dembowskiego; „Przyjaciel Ludu”, 1843, (R. 9), t. 1, nr 24 – płyta Leszka Czarnego Aleksandra Płonczyńskiego; „Przyjaciel Ludu”, 1844, (R. 11), t. 1, nr 13 – epitafium Pawła Szczerbicz Leona Dembowskiego.

¹³⁴ „Przyjaciel Ludu”, 1844 (R. 11), t. 1, nr 11.

Artysta ten doszedł do wprawy w oddawaniu pomników nagrobnych i z powodzeniem wielokrotnie je powtarzał. Cieszył się popularnością najpierw w kręgach miłośników starożytności, amatorów poznawania dziejów ojczystych, by z czasem zainteresować swą pracą również ludzi o inklinacjach naukowych. Wydaje się jednak, że swą twórczością nie osiągnął nic więcej poza mianem dobrego rysownika i nigdy nie zyskał statusu artysty uznanego i cenionego za swe prace malarskie.

*

Biorąc pod uwagę fakt, że Towarzystwo Naukowe Krakowskie – roszczące sobie prawo do bycia organem opiniotwórczym, a często i wykonawczym w zakresie konserwacji dzieł sztuki w Krakowie¹³⁵ – zajęło się na poważnie dokumentacją nagrobków w kościołach krakowskich dopiero po wielkim pożarze w 1850 roku, może się wydawać, że kolorowa inwentaryzacja rysunkowa, jaką dysponował Dutkiewicz, była wówczas bezcenna¹³⁶. Co więcej, z dzisiejszej perspektywy można by mniemać, że wobec planu odnowienia spalonych pomników w kościołach krakowskich przez Towarzystwo sięgnięcie po prace Wojnarowskiego było rozwiązaniem najprostszym i właściwie jedynym możliwym. Rzeczywistość okazała się jednak inna albo wciąż mamy za mało informacji w tym względzie. Nazwisko Wojnarowskiego pojawia się po raz pierwszy na posiedzeniu Oddziału Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego w dniu 20 lutego 1849, ale jako specjalisty głównie od dokumentacji strojów i sprzętów z różnych epok w kontekście polskiego malarstwa historycznego, które zdaniem Wojciecha Kornelego Stattlera zdradza dużą niewiedzę artystów pod tym względem. Mówił on, że „znajomość tych przedmiotów powszechnie czuć daje pan Wojnarowski prof. rysunku, korzystając z bogatego, przez siebie zdzia-

¹³⁵ J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 248; U. Bęczkowska, Karol Kremer, op.cit., s. 146–150, 169; Franciszek Solarz, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego u Franciszkanów na rzecz pomników przeszłości*, „Rocznik Krakowski”, T. 86: 2020, s. 71–72.

¹³⁶ Zwłaszcza że, jak piszą Dużyk i Treiderowa, akcję inwentaryzacyjną wsparli zajmujący się tym amatorsko Maksymilian Cercha i Sz. Dutkiewicz (chodzi z pewnością o Szymona Dutkiewicza i jego kolekcję rysunków Wojnarowskiego) – J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 222; Bęczkowska jednak mylnie rozszyfrowała imię jako Stanisław Dutkiewicz – U. Bęczkowska, Karol Kremer, op.cit., s. 168, przypis 98. Błędnie też powtarzają kolejni autorzy – F. Solarz, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, op.cit., s. 75, przypis 29.

łanego zbioru rysunków przedstawiających pomniki, nagrobki itp.”, choć chodziło o plany artysty dotyczące wydania „strojów przez różne stany noszonych w różnych wiekach, w naszym kraju używanych”¹³⁷. Mamy jednak świadectwo, że jeszcze przez pożarem członkowie Towarzystwa wiedzieli o działalności Wojnarowskiego w zakresie dokumentowania monumentów w świątyniach krakowskich. Z kolei kwestia spalonych pomników pojawiła się po raz pierwszy na posiedzeniu 7 października 1850 roku, gdy „Karol Kremer wniósł, iż wskutek pożaru w Krakowie pomniki niektóre w pogorzałych kościołach tak się przepaliły, iż się rozsypują, jakkolwiek niepodobieństwem jest utrzymać je w całości, to przecież wiele z nich ochronić można od dalszego zniszczenia przez pokitowanie, inne wypadałoby odrysować, niektóre popiersia osób historycznych z gipsu odlać, nim marmurowe w pomnikach będące zupełnie się rozpadną”¹³⁸. Towarzystwo zajęło się kwestią ochrony i restauracji monumentów w kościele Dominikanów i Franciszkanów¹³⁹ z uwagi na fakt, że stanowiło „grono znakomitych znawców i artystów” i dlatego też Komitet Pogorzezi przekazał mu (Oddziałowi Archeologicznemu) do dyspozycji fundusze na ten cel w wysokości 2000 reńskich¹⁴⁰. Jeszcze na tym samym posiedzeniu, w dniu 29 listopada 1850 roku, kiedy ogłaszano przekazanie owej kwoty, Józef Łepkowski domagał się wypłaty wynagrodzenia dla rysowników „za rysunki niektórych pomników, którym na rzecz Komitetu (Archeologicznego) przerysy robić kazał”¹⁴¹. Wśród autorów współpracujących z Łepkowskim znalazł się między innymi Maksymilian Cer-

cha¹⁴². Towarzystwo podjęło się więc dokumentacji na własną rękę. Jednak 7 marca 1851 roku, gdy pojawiła się kwestia „uratowania mocno nadwyrężonego pomnika Leszka Czarnego w kościele XX Dominikanów”, zgodzono się, by po dokładnym odrysowaniu nadpalonej płyty nagrobnej, gdyż sam nagrobek (drewniany zresztą) doszczętnie spalił się w czasie pożaru, uzupełnić brakujące części z rysunku, który posiadają Wojnarowski (il. 10) i Teofil Żebrawski¹⁴³. Następnie kamień miano wyjąć i na nim lub na nowym odtworzyć napis oraz postać królewską na podstawie wspomnianych źródeł ikonograficznych, następnie ponownie osadzić w murze, nad czym miał czuwać właśnie Żebrawski¹⁴⁴. Kwestię kolejnych pomników wytypowanych do restauracji, pochodzących z kościoła Dominikanów, podjęto 4 sierpnia 1851 roku. Wymieniono wówczas nagrobki: Provany, Bogusza, Zawadzkiego, Załogi, Iwona Odrowąża i powrócono do płyty Leszka Czarnego¹⁴⁵. Koszt ich restauracji okazał się tak duży, że przekraczał możliwości Towarzystwa i powierzonego mu funduszu (na wszystkie uszkodzone monumenty). Z tego powodu wybrano najcenniejsze, a więc te „odznaczające się sztuką”, czyli Zawadzkiego i Provany¹⁴⁶. W ich kontekście nie pojawia się jednak nazwisko Wojnarowskiego. Z omówienia planu pracy nad nagrobkiem Prospera Provany opracowanym przez kamieniarza Edwarda Stehlika dowiadujemy się, jak bardzo był zniszczony: „pomnik ten jest tak przepalonym, iż z wyjątkiem kilku ważniejszych części, które naprawy jedynie wymagają, wszystkie inne prawie na nowo przerobione być muszą”¹⁴⁷. I tutaj dokumentacja Wojnarowskiego wydawała się pożądana (il. 11). Nikt o niej jednak nie wspomina. W latach 1852–1856 nastąpiło zawieszenie działalności Towarzystwa¹⁴⁸, ale jak się wydaje niekoniecznie samych

¹³⁷ Archiwum Nauki PAN i PAU (dalej: ANPP), Protokoły i akta posiedzeń zwyczajnych Oddziału Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (dalej: TNK) z lat 1848–1850, sygn. TNK-118, k. 16v.

¹³⁸ ANPP, Protokoły posiedzeń Komitetu Archeologicznego i Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych TNK z lat 1850–1859, sygn. TNK-119, k. 9v.

¹³⁹ O kościele franciszkanów i odnawianiu tamtejszych pomników po pożarze z roku 1850 przez Towarzystwo Naukowe Krakowskie pisał Franciszek Solarz OFM – F. Solarz, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, op.cit.

¹⁴⁰ ANPP, Protokół, korespondencja, kwity i rachunki Komisji naprawy ogorzałych pomników w Krakowie za lata 1850–1856, sygn. TNK-148, k. 7r.–v.; ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 14r.; W. Ślesieński, *Starożytność małopolska*, op.cit., s. 281; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 248; U. Bęczkowska, *Karol Kremer*, op.cit., s. 169; F. Solarz, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, op.cit., s. 76, przypis 32.

¹⁴¹ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 13v.

¹⁴² ANPP, Korespondencja Komitetu Archeologicznego z 1850 r., sygn. TNK-125, k. 44r. – list Łepkowskiego, w którym obok Cerchy wymienia Władysława Łuszczkiewicza i Stanisława Nagajskiego; F. Solarz, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, op.cit., s. 74, przypis 16.

¹⁴³ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 20r.; U. Bęczkowska, *Karol Kremer*, op.cit., s. 173.

¹⁴⁴ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 20r.; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 249.

¹⁴⁵ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 31r.

¹⁴⁶ Ibidem, k. 31v.

¹⁴⁷ Ibidem, k. 39r.; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 249.

¹⁴⁸ Oczekiwano na zatwierdzenie nowego statutu – U. Bęczkowska, *Karol Kremer*, op.cit., s. 177.

10. Jan Kanty Wojnarowski, płyta Leszka Czarne-
go, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 869 – ukazuje stan sprzed
pożaru

prac w kościele Dominikanów¹⁴⁹. Już na pierwszym posiedzeniu po tak długiej przerwie, w dniu 20 listopada 1856 roku, powrócono do kwestii zniszczonych pomników¹⁵⁰. W celu wytypowania tych, które jeszcze należy odnowić, powołano nową komisję, w której skład wszedł między innymi Wincenty Pol (serdeczny przyjaciel Dutkiewicza¹⁵¹). Wydawałoby się, że być może wówczas prace Wojnarowskiego mogły być wykorzystane na szerszą skalę, jako materiał ikonograficzny pomocny w przywróceniu pierwotnego wyglądu epitafiów i nagrobków dominikańskich, zwłaszcza że koncepcja konserwacji i odnawiania zabytków wyznawana przez Karola Kremera i in-

¹⁴⁹ Dokończono w tym okresie rozpoczęte wcześniej prace – ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 47v.

¹⁵⁰ Ibidem, k. 50r.

¹⁵¹ Szymon Dutkiewicz został wspomniany tylko na posiedzeniu w dniu 20 października 1859 roku w kontekście jego kontaktów z rodziną Krasińskich, do której chcieli

11. Jan Kanty Wojnarowski, Nagrobek Prospera Provany, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 845 – ukazuje stan sprzed pożaru

nych członków Oddziału Archeologicznego i Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego polegała właśnie na odtwarzaniu oryginalnej formy zniszczonych przez pożar pomników¹⁵².

Okazuje się, że na listopadowym posiedzeniu powrócono do sprawy restauracji płyty Leszka Czarne-
go, spierając się nieco o sposób postępowania przy niej, stąd wiadomo, że prace jeszcze nie rozpoczęto¹⁵³. W październiku 1859 roku podniesiono kwestię odrestaurowania czterech kolejnych monumentów dominikańskich (najlepiej przed nadchodzącą zimą): Nowopolskiego (*Neocampiusa*), Tryzny, Zimorowicza i Benedykta z Koźmina, oraz powstał pomysł przeniesienia na nowe miejsce (do prezbiterium) płyty Kallimacha¹⁵⁴. Jednak do roku 1861 włącznie, czyli w okresie, gdy siły Towarzystwa skupiły się

zwrócić się członkowie Towarzystwa z prośbą o sfinansowanie przez nią konserwacji portretu biskupa Krasińskiego z krążganków franciszkańskich – ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-119, k. 126v.

¹⁵² U. Bęczkowska, *Karol Kremer*, op.cit., s. 172–176, 178–182.

¹⁵³ Ibidem, k. 50v–52r.

¹⁵⁴ Ibidem, k. 129r. Józef Łepkowski zalecał zajęcie się przynajmniej epitafium Bartłomieja [sic!] Zimorowicza, poety – Ibidem, k. 129v. Temat tych pięciu pomników po-

na odnawianiu pomników u dominikanów (i franciszkanów) – o czym informuje tablica wmurowana w południową ścianę południowego ramienia krużganków¹⁵⁵ – na comiesięcznych posiedzeniach tego grona nazwisko Wojnarowskiego w tym kontekście już się nie powtórzyło. Nie skorzystano z jego prac, nawet gdy pojawiła się koncepcja sporządzenia spisu nagrobków w kościołach krakowskich – chodziło o zebranie napisów z płyt i pomników nagrobnych – choć narzekano na „zbyt mało sił” w samym gronie członków Towarzystwa¹⁵⁶. Projekt taki przygotował Teofil Żebrawski, ale głos zabrał Józef Łepkowski, twierdząc, że część tej pracy już wykonał i jej efekt ma się niebawem ukazać w dziele *Przewodnik po Krakowie*¹⁵⁷. W roku 1860 Wojnarowski stał się członkiem Towarzystwa¹⁵⁸. Nie można więc wykluczyć, że grono to jednak korzystało w jakimś zakresie z akwrel tego artysty (nie odzwierciedla tego tylko treść posiedzeń), szczególnie że w chwili przedstawienia przez Józefa Łepkowskiego konieczności dalszej odnowy pomników kościelnych, dla której impulsem stał się dar Ksawerego Pusłowskiego w wysokości 100 złotych na ratowanie niszczonego kościoła św. Idziego, w powołanej wówczas komisji oprócz Łepkowskiego i Władysława Łuszczkiewicza znalazł się i Wojnarowski¹⁵⁹. Nie wszedł on jednak do nowo powołanej w miejscu dwóch innych Komisji zajmującej się kwalifikowaniem do restauracji zniszczonych pomników w kościołach: franciszkańskim i dominikańskim (w rzeczywistości już tylko w tym drugim, gdyż uznano, że wszystkie nadające się monumenty u franciszkanów zostały poddane konserwacji)¹⁶⁰. Z pomników dominikańskich, którymi zajęło się Towarzystwo, wymienić można jeszcze: epitafium Szymona Zimorowicza (poszukiwano do niego portretu¹⁶¹, choć rysunek Wojnarowskiego datowany na rok 1852¹⁶² (il. 12),

a więc po pożarze, ale przed odnowieniem, nie ujawnia istnienia takiegoż konterfektu wcześniej), płyty nagrobnej Stanisława Kokoszki (wyjętej z posadzki i wmurowanej w ścianę wschodnią wschodniego ramienia krużganków¹⁶³), nagrobka Andrzeja Stadnickiego, którego koszty restauracji zdecydowali się ponieść członkowie rodziny Jan i Edward Stadniccy, choć jak wskazywano, naprawy wymagał nie tyle sam monument, ile kaplica św. Piusa¹⁶⁴. Na posiedzeniu marcowym w 1861 roku była mowa jeszcze o 12 nagrobkach przeznaczonych do odczyszczenia i 11 do gruntownej restauracji¹⁶⁵. Ze ścian kaplicy św. Piusa planowano wyjąć kilka płyt nagrobnych i przenieść je na ściany krużganka, zwrócono się także do członków rodzin Elżbiety z Tarnowskich Pieniżkowej oraz Andrzeja Gostkowskiego z prośbą o sfinansowanie prac przy tych pomnikach¹⁶⁶.

¹⁶³ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-120, k. 39r.; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 251. O samym akcie wmurowania płyty była mowa na posiedzeniu grudniowym z 1861 roku – ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-121, k. 5v.; „Czas”, 1861, nr 283, s. 3 – tam też mowa, że na rzecz odnawiania nagrobków dominikańskich spory fundusz przekazała Augustowa Potocka.

¹⁶⁴ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-120, k. 39r.–v.; *Sprawozdanie z czynności Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z posiedzeń odbytych w styczniu, lutym, kwietniu, maju i czerwcu r.b.* – wycinek z „Czasu” z 1861 – ANK, Teki Antoniego Schneidra, (Kraków – klasztor franciszkanów), sygn. 29/684/0/1/804, s. 429; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 251.

¹⁶⁵ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-120, k. 39r. Dużyk i Treiderowa doprecyzowali, o które pomniki chodziło, na podstawie listu Towarzystwa z 18 kwietnia 1861 roku skierowanego do krakowskiego klasztoru dominikanów – do odczyszczenia z uzupełnieniem wyszczerbień i napuszczenia kamienia gorącym olejem w celu zapobieżenia dalszemu rozkładowi kamienia przeznaczono następujące epitafia: Gabriela Morendy, Franciszka Balcerowicza, Mikołaja Korycińskiego, Andrzeja Petrykowskiego (chodzi zapewne o Piotrkowczyka, zm. 1645), Sebastiana Lombardiego, Andrzeja Żarskiego, Andrzeja Gruczyńskiego (Gruciniusa), Pawła Tryzny (Trizny), Katarzyny Dembskiej, Marcina Krzeczieskiego, Rafała Ocieskiego i Baltazara Balcerowicza; do szczególnej restauracji: Zofii Czerskiej, Anny Balcerowiczowej, Stanisława Bojanowskiego, Stefana Bendorskiego, Stanisława Zajączka, doktora medycyny ? (być może chodzi o Stanisława Pikusa Zawadzkiego), Pawła Szczerbicza, Stanisława i Katarzyny z Koniecpolskich Włodków, Jana Zaborowskiego, Wojciecha Nowopolskiego i Benedykta z Koźmina – J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 250, przypis 130.

¹⁶⁶ ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-120, k. 39r.–v.; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 250–251.

wrócił na posiedzeniu w marcu 1860 roku – ANPP, Protokoły posiedzeń Oddziału Archeologicznego Sztuk Pięknych TNK z lat 1860–1861, sygn. TNK-120, k. 15r.

¹⁵⁵ Ibidem, k. 39v.

¹⁵⁶ Ibidem, k. 16v.

¹⁵⁷ Ibidem, k. 25v.

¹⁵⁸ Pierwsze posiedzenie, w którym uczestniczył, miało miejsce 22 listopada 1860 roku – Ibidem, k. 29r.

¹⁵⁹ Ibidem, k. 32r.

¹⁶⁰ Ibidem, k. 36v–37r.

¹⁶¹ Posiedzenie z 20 marca 1861 roku – Ibidem, k. 39r.; J. Dużyk, A. Treiderowa, *Zagadnienie opieki nad zabytkami*, op.cit., s. 251. Posiedzenie z 20 grudnia 1861 roku – ANPP, Protokoły posiedzeń Oddz. Archeologicznego i Sztuk Pięknych TNK z lat 1862–1870, sygn. TNK-121, k. 6v.–7r.

¹⁶² BJ, ZG, sygn. I.R. 821.

12. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Szymona Zimorowicza, akwarela. JBC, BJ, ŻG, I.R. 821 – ukazuje stan po pożarze, ale przed odnowieniem, widoczny brak portretu poety, który początkowo je zdobił

Prace prowadził kamieniarz Edward Stehlik. Natomiast Wojnarowskiego Towarzystwo skierowało wraz z księdzem Serwatowskim jedynie do zbadania sprawy nagrobków znajdujących się w kościele św. Michała przeznaczonym do rozbiórki¹⁶⁷.

Nie ma więc dowodów na to, że dokumentacja Wojnarowskiego została wykorzystana (poza jednym rysunkiem płyty Leszka Czarnego), a jeśli – to w jakim zakresie – mimo jego członkostwa w Towarzystwie, być może spóźnionego wobec całej akcji odnawiania zabytków zamykającej się zasadniczo w dekadzie 1851–1861. Może przyczyną tego była konkurencyjna w jakimś stopniu postawa Łepkowskiego, który zlecał wykonanie potrzebnych prac „swoim” rysownikom w związku chociażby z przygotowywaną publikacją *Napisy z zabytków krakowskich średniowieczne* (ukazał się tylko 1 zeszyt w 1885 roku)¹⁶⁸, a na pewno miał decydujący głos w wielu przedsięwzięciach podejmowanych przez

Oddział Archeologiczny i Sztuk Pięknych Towarzystwa.

Fama sprawnego rysownika i kontakty nawiązane przez Wojnarowskiego w gronie Towarzystwa i osób z nim współpracujących być może zaowocowały natomiast współpracą z Edwardem Rastawieckim przy opracowywanej przez niego publikacji¹⁶⁹, do której wykonywał przedstawienia dzieł sztuki z różnych dziedzin¹⁷⁰. Nie wiemy nic o horyzontach intelektualnych Wojnarowskiego i przejawach zainteresowania naukowego wobec przerysowywanych pomników nagrobnych oraz innych zabytków. Nie był kolekcjonerem, jak Gąsiorowski¹⁷¹, ani nie pozostawił po sobie żadnych rozważań teoretycznych względem dziedziny, którą się zajmował, jak chociażby Jan Nepomucen Bizański (1804–1878)¹⁷² – rówieśnicy Wojnarowskiego i jego koledzy po fachu.

Pomimo wszystko zachowany imponujący zespół rysunków miał bardzo duży potencjał dokumentacyjny, być może za mało wykorzystany w wieku XIX i wciąż zbyt mało znany.

*

Jak pokazuje ten artykuł, współpraca Szymona Dutkiewicza i Jana Kantego Wojnarowskiego ma istotne znaczenie nie tylko ze względu na tak wczesne podjęcie działań inwentaryzacyjnych w Krakowie, ale i na samą wartość dokumentacyjną rysunków. Niniejsze opracowanie zbioru prac poświęconych dominikańskiemu nagrobkom jest kolejnym krokiem w celu poznania całości wielkiej spuścizny po Dutkiewiczu, która powinna doczekać się opracowania monograficznego. Dla badaczy kompleksu dominikańskiego rysunki Wojnarowskiego są nieocenionym źródłem wiedzy.

Chcąc jednak w pełni ocenić wartość jego prac, a z drugiej strony stworzyć całościowy obraz nekropolii dominikańskiej w XIX stuleciu, należy zestawić wszystkie dostępne źródła ikonograficzne i przekazy pisane dotyczące tego zespołu oraz szczegółowo je przeanalizować, zwłaszcza jeżeli kościół i klasztor dominikański w Krakowie rości sobie prawo do miana najlepiej przebadanego kompleksu tego zakonu w Polsce. Jest to wciąż praca, która czeka na wykonanie.

¹⁶⁷ Posiedzenie grudniowe w 1861 roku – ANPP, Protokoły posiedzeń, op.cit., sygn. TNK-121, k. 6v.

¹⁶⁸ Józef Łepkowski, *Monumenta Epigraphica Cracoviensia medii aevii. Napisy z zabytków krakowskich średniowieczne*, z. 1, Kraków 1885.

¹⁶⁹ Aleksander Przeździecki, Edward Rastawiecki, *Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki odrodzenia pod koniec wieku XVII w dawnej Polsce*, t. 1–3, Paryż–Warszawa 1853–1869.

¹⁷⁰ W. Rostworowska, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki*, op.cit., s. 139, przypis 12.

¹⁷¹ W. Ślesieński, *Starożytnictwo małopolskie*, op.cit., s. 259.

¹⁷² Ibidem, s. 268.

ANEKS I

Spis rysunków Jana Kantego Wojnarowskiego z zespołu dominikańskiego przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej, według lat ich powstania.
Akwarele z lat czterdziestych XIX wieku:

Aleksandra Niewiarowskiego – BJ, ZG, I.R. 765
Stanisława Kuczkowskiego – BJ, ZG, I.R. 766
Aleksandra Myszkowskiego – BJ, ZG, I.R. 767
Leszka Czarnego (nagrobek) – BJ, ZG, I.R. 769
Kallimacha (płyta) – BJ, ZG, I.R. 770
Jerzego Zbaraskiego – BJ, ZG, I.R. 773
Załogów – BJ, ZG, I.R. 774
Mikołaja i Barbary Korycińskich – BJ, ZG, I.R. 777
Jana Grota – BJ, ZG, I.R. 781
Zygmunta Poremskiego – BJ, ZG, I.R. 788
Anny Pisarskiej – BJ, ZG, I.R. 789
Andrzeja Piotrkowczyka (zm. 1620) – BJ, ZG, I.R. 790
Jana Zaborowskiego – BJ, ZG, I.R. 794
Stanisława i Katarzyny Włodków – BJ, ZG, I.R. 803
Gabriela Morendy – BJ, ZG, I.R. 804
Stanisława Bojanowskiego – BJ, ZG, I.R. 811
Stanisława Zawadzkiego – BJ, ZG, I.R. 812
Andrzeja Piotrkowczyka (zm. 1645) – BJ, ZG, I.R. 814
Pawła Trizny – BJ, ZG, I.R. 822
Pawła Szczerbicza – BJ, ZG, I.R. 825
Piotra Slovatiusa oraz Doroty i Barbary Gostyńskich – BJ, ZG, I.R. 828
nieznanej dziewczyny herbu Nowina – BJ, ZG, I.R. 837
Mikołaja Bogusza – BJ, ZG, I.R. 840
Stanisława i Katarzyny Orlików – BJ, ZG, I.R. 841
Prospera Provany – BJ, ZG, I.R. 845
Stanisława (Pikusa) Zawadzkiego (zm. 1580) – BJ, ZG, I.R. 846
Wacława Hieronima Sierakowskiego – BJ, ZG, I.R. 847
Klemensa Wątróbki – BJ, ZG, I.R. 856
Mateusza Lawendy – BJ, ZG, I.R. 864
Leszka Czarnego (płyta przed pożarem) – BJ, ZG, I.R. 869

ANEKS II

Spis rysunków Jana Kantego Wojnarowskiego z zespołu dominikańskiego przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej, akwarele niedatowane:

Hieronima Alantseego – BJ, ZG, I.R. 747
Jana Narębskiego – BJ, ZG, I.R. 768
Leszka Czarnego (płyta po pożarze) – BJ, ZG, I.R. 775
Stanisława Maleszewskiego – BJ, ZG, I.R. 776
Galeazza Guicciardiniego – BJ, ZG, I.R. 778
Achacego Pisarskiego – BJ, ZG, I.R. 779 (il. 13)
Stanisława Kokoszki – BJ, ZG, I.R. 780
Michała Parysa – BJ, ZG, I.R. 782 (il. 14)
Katarzyny z Wierzcharzewskich Rosnowskiej – BJ, ZG, I.R. 783
Jana Alantseego – BJ, ZG, I.R. 784
Zofii Herburzowej – BJ, ZG, I.R. 785
Teodora Cieleckiego – BJ, ZG, I.R. 786
Stefana Bendorskiego – BJ, ZG, I.R. 791
Stanisława Radoszyckiego – BJ, ZG, I.R. 792
Melchiora Michałowskiego – BJ, ZG, I.R. 793
Walentego Kuli – BJ, ZG, I.R. 795
Jana Czermińskiego – BJ, ZG, I.R. 796
Ewy Gallarato – BJ, ZG, I.R. 797
Jana Jelitowskiego – BJ, ZG, I.R. 798
Reginy Chrzanowskiej – BJ, ZG, I.R. 799
Gabriela Szadka – BJ, ZG, I.R. 801
Anny Minorowej – BJ, ZG, I.R. 802
dziewczynki nieznanego nazwiska – BJ, ZG, I.R. 805
Małgorzaty z Fogelwederów Wierusz-Kowalskiej – BJ, ZG, I.R. 806
Zofii Czerskiej – BJ, ZG, I.R. 808
Franciszka Balcerowicza – BJ, ZG, I.R. 809
Jana Korycińskiego – BJ, ZG, I.R. 810
Sebastiana Lombardiego – BJ, ZG, I.R. 818
Andrzeja Żarskiego – BJ, ZG, I.R. 819
Jędrzeja Gruciniusa – BJ, ZG, I.R. 820 (il. 15)
Katarzyny Dembskiej – BJ, ZG, I.R. 823
Rafała Ocieskiego – BJ, ZG, I.R. 826
Adama Górskiego – BJ, ZG, I.R. 829
Jana Ostrowskiego – BJ, ZG, I.R. 830 (il. 16)
Kaspra Kleckiego – BJ, ZG, I.R. 831
Wojciecha Bronowskiego – BJ, ZG, I.R. 832
Jędrzeja Jankowskiego – BJ, ZG, I.R. 833
Krzysztofa Szydłowskiego – BJ, ZG, I.R. 834
Jędrzeja Gawronka – BJ, ZG, I.R. 835
Wawrzyńca Romantowskiego – BJ, ZG, I.R. 836
Jana Grodzickiego – BJ, ZG, I.R. 839
Bogusława Wawrzyńca Krzeckiego – BJ, ZG, I.R. 842
Klary Rysiewiczowej – BJ, ZG, I.R. 843
Romana i Teresy Sierakowskich – BJ, ZG, I.R. 848
Hieronima Golińskiego – BJ, ZG, I.R. 858
Kallimacha (płyta) – BJ, ZG, I.R. 3320

13. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Achacego Pisarskiego, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 779 – ukazuje stan przed pożarem z widocznym portretem

14. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Michała Parysa, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 782 – ukazuje stan przed pożarem z widocznym portretem

15. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Jędrzeja Gruciniusa, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 820 – ukazuje stan przed pożarem z widoczną postacią klęczącą z lewej strony krzyża

16. Jan Kanty Wojnarowski, Epitafium Jana Ostrowskiego, akwarela. JBC, BJ, ZG, I.R. 830 – niewymienione nawet w Katalogu Zabytków, istnieje do dziś

BIBLIOGRAFIA

Źródła:

- Archiwum Narodowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z 1870 r., sygn. 29/86/0/1/1.
 Archiwum Narodowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z 1880 r., sygn. 29/87/0/1/12.
 Archiwum Narodowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z 1890 r., sygn. 29/88/0/-/19.
 Archiwum Narodowe w Krakowie, Teki Antoniego Schneidra, (Kraków–klasztór franciszkanów), sygn. 29/684/0/1/804.
 Archiwum Narodowe w Krakowie, Zbiór Ambrożego Grabowskiego, Album Wojnarowskiego, sygn. 29/679/0/5/114.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Korespondencja Komitetu Archeologicznego z 1850 r., sygn. TNK-125.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły i akta posiedzeń zwyczajnych Oddziału Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z lat 1848–1850, sygn. TNK-118.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Komitetu Archeologicznego i Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych TNK z lat 1850–1859, sygn. TNK-119.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych TNK z lat 1860–1861, sygn. TNK-120.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokoły posiedzeń Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych TNK z lat 1862–1870, sygn. TNK-121.
 Archiwum Nauki PAN i PAU, Protokół, korespondencja, kwity i rachunki Komisji naprawy ogorzałych pomników w Krakowie za lata 1850–1856, sygn. TNK-148.
 Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów, Inwentarz (1820), sygn. Kr 41.
 Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów, Inwentarz (1874), sygn. Kr 43.
 Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dar Dutkiewicza, sygn. S II 1183.
 Biblioteka Jagiellońska, sygn. 224649 V Du 395.

Opracowania:

- Barącz Sadok, *Klasztor i kościół dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888.
 Bęczkowska Urszula, *Karol Kremer i krakowski Urząd Budownictwa w latach 1837–1860*, *Ars Vetus et Nova*, t. 31, Kraków 2010.
 „Biblioteka Warszawska”, 1851, t. 2.
 Cercha Maksymilian i Stanisław, Kopera Feliks, *Pomniki Krakowa*, t. 1–3, Kraków 1904.
 Cyrankiewicz Stanisław, *Przewodnik po cmentarzach*, Kraków 1986.
 „Czas”, 1861, nr 283.
 „Czas”, 1872, nr 132.
 „Czas”, 1877, nr 256.
 „Czas”, 1878, nr 111.
 Czyżewski Krzysztof, Szyma Marcin, Walczak Marek, *Inwentaryzacje kościoła i klasztoru dominikanów w Krakowie w ujęciu historycznym*, w: *Inwentaryzacja zabytków w Polsce. Dzieje, metody, osiągnięcia*, red. Michał F. Woźniak, Toruń 2021.
 Czyżewski Krzysztof, Walczak Marek, *Fundator i patron klasztoru – ikonografia biskupa Iwona Odrowąża*

w kręgu krakowskich dominikanów, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.

- Daranowska-Lukaszewska Joanna, *Krakowskie „Campo santo” – geneza przypadkowa*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
 De Montfaucon Bernard, *Les Monumens de la Monarchie Française: qui comprennent L’histoire De France. Avec les figures de chaque regne que l’injure des temps a épargnées*, t. 1–5, Paris 1729–1733.
 Dutkiewicz Szymon, *Zbiór pomników i napisowych nagrobków w główniejszych kościołach krakowskich*, Kraków 1872.
 Dużyk Józef, Treiderowa Anna, *Zagadnienie opieki nad zabytkami w działalności Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, T. 3: 1957.
 Frycz Jerzy, *Restauracja i konserwacja zabytków architektury w Polsce w latach 1795–1918*, Warszawa 1975.
 Grabowski Ambroży, *Kraków i jego okolice*, wyd. 3, Kraków 1836.
 Haskell Francis, *History and Its Images: Art. and the Interpretation of the Past*, New Heaven, London 1993.
 Herman Magdalena, *Portal główny kościoła Dominikanów w Krakowie. Zniszczenia i restauracje w XIX wieku*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
 Jakimowicz Irena, *Tomasz Zieliński kolekcjoner i mecenas*, Wrocław 1973.
Katalog rysunków architektonicznych ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, oprac. Piotr Hordyński, cz. 1, Warszawa 1989.
Katalog rysunków architektonicznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Cracoviana, cz. 1–2, oprac. Wanda Mossakowska, Warszawa 1978–1986.
Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 3: *Kościół i klasztor Śródmieścia*, 2, red. Adam Bochnak, Jan Samek, Warszawa 1978.
 Kludkiewicz Kamila, *Ilustracje w czasopiśmie „Przyjaciel Ludu” – od oświeceniowego encyklopedyzmu do wizualnego kanonu narodowego*, „Biblioteka”, 2019, nr 23 (32).
 Komorowski Waldemar, Kęder Iwona, *Ikonografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, *Katalog widoków Krakowa*, red. Jerzy Banach, t. 3, Kraków 2005.
 [Kraszewski Józef Ignacy], *Catalogue d’une collection iconographique Polonaise composée des dessins originaux, gravures, xylographies, lithographies, illustrant l’histoire, la géographie, antiquités, costumes, mœurs, armes, meubles etc. de l’ancienne Pologne, de ses provinces et pays limitrophes*, Dresden [1865].

- Lenoir Alexandre, *Musée des monumens francais: ou Description historique et chronologique des Statues en marbre et en bronze, Bas-reliefs et Tombeaux des Hommes et des Femmes célèbres, pour servir à l'Histoire de France et à celle de l'Art.; ornée de gravures; et augmentée d'une Dissertation sur les Costumes de chaque siècle*, t. 1–2, Paris 1801.
- Lepszy Leonard, Tomkowicz Stanisław, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, Zabytki Sztuki w Polsce, t. 1, Kraków 1924.
- Łepkowski Józef, *Monumenta Epigraphica Cracoviensia medii aevii. Napisy z zabytków krakowskich średniowieczne*, z. 1, Kraków 1885.
- Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1816–1895*, red. Józef E. Dutkiewicz, Źródła do dziejów sztuki polskiej, red. Andrzej Ryszkiewicz, t. 10, Wrocław 1959.
- Mączyński Józef, *Pamiętka z Krakowa. Opis tego miasta i jego okolic*, cz. 2, Kraków 1845.
- Mrozowski Przemysław, *Polskie nagrobki gotyckie*, Warszawa 1994.
- Opalińska Stanisława, Śnieżyńska-Stolot Ewa, „Pomniki Krakowa” Maksymiliana i Stanisława Cerchów z tekstem Feliksa Kopery w 110 rocznicę wydawnictwa, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, T. 60: 2015.
- Popiel Paweł, *W sprawie kościoła Dominikańskiego*, „Czas”, 1887, nr 129.
- Przeździecki Aleksander, Rastawiecki Edward, *Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki odrodzenia pod koniec wieku XVII w dawnej Polsce*, t. 1–3, Paryż–Warszawa 1853–1869.
- „Przyjaciół Ludu”, 1843 (R. 9), t. 2, nr 38.
- „Przyjaciół Ludu”, 1843 (R. 10), t. 1, nr 24.
- „Przyjaciół Ludu”, 1844 (R. 11), t. 1, nr 11, 13.
- Rostworowska Weronika, *Jana Kantego Wojnarowskiego wizerunki pomników biskupich z katedry na Wawelu w kontekście zainteresowania grobami w XIX wieku*, w: *Działalność fundacyjna biskupów krakowskich*, red. Marek Walczak, t. 1, Kraków 2016, s. 137–158; t. 2.
- Solarz Franciszek, *Prace Towarzystwa Naukowego Krakowskiego u Franciszkanów na rzecz pomników przeszłości*, „Rocznik Krakowski”, T. 86: 2020.
- Starowski Szymon, *Monumenta Sarmatarum, viam universae carnis ingressorum*, Cracoviae 1655.
- Suchodolska Maria, Jakimowicz Irena, Jaworska Jadwiga, *Rysunki z kolekcji J.I. Kraszewskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie*, Warszawa 1961.
- Świeżykowski Emmanuel, *Pamiętnik Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie 1854–1904. Pięćdziesiąt lat działalności dla ojczystej sztuki*, Kraków 1905.
- Ślesiański Władysław, *Starożytność małopolska w latach 1800–1863*, „Sztuka i krytyka. Materiały do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, krytyki artystycznej oraz badań nad sztuką”, 1956, t. 7, nr 1–2 (25–26).
- Śnieżyńska-Stolot Ewa, *Zabytki Krakowa w rysunkach Maksymiliana Cerchy*, „Rocznik Krakowski”, T. 39: 1968.
- Tyrowicz Marian, Pawlikowski Józef Gwałbert (mylnie: Jan Gwałbert) (1793–1852), w: *Polski słownik biograficzny*, t. 25, Wrocław 1980.
- Walicki Michał, *Sprawa inwentaryzacji zabytków w dobie Królestwa Polskiego (1827–1862)*, Warszawa 1931.

Weronika Rostworowska-Kenig – historyk sztuki, doktor nauk o sztuce na podstawie rozprawy *Nekropolia wawelska w 1. połowie XIX wieku na tle przemian społecznych, historycznych i kulturowych*, kustosz Zamku Królewskiego na Wawelu, kurator zbioru metali nieszlachetnych, członkini Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa oraz ICOM Polska.

JAN KANTY WOJNAROWSKI AND ATTEMPTS AT CREATING AN INVENTORY OF THE 19TH CENTURY TOMBSTONES IN KRAKÓW'S DOMINICAN COMPLEX

The article is devoted to ninety drawings showing artefacts from Kraków's Dominican complex, created on the basis of an inventory of tombstones in Kraków's churches. It was initiated in the 1830s by Szymon Dutkiewicz (1802–1877) and executed mainly by Jan Kanty Wojnarowski (1809–1890), a Kraków painter and draughtsman.

The author attempts to look at the entire project from the perspective of both its originator and executor, and finally from the position of the potential beneficiaries, i.e. members of the Kraków Scientific Society, bearing

the task of restoring the artefacts from the Franciscan and Dominican churches that burned down in 1850.

The collection of watercolours has also been analysed, demonstrating how it differs from another large drawing documentation made by Maksymilian and Stanisław Cerchs. In addition, Wojnarowski's ensemble of works has been briefly characterised, including their dates of creation (with a breakdown by decade), to help researchers get an idea of how the collection evolved and what it implies for the study of Dominican artefacts.